Економічні науки

УДК 336.64

Ковальова Анастасія Андріївна
магістр кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київського національного університету технологій та дизайну
Ковалева Анастасия Андреевна
магистр кафедры финансов и финансово-экономической безопасности
Киевского национального университета технологий и дизайна
Kovalova Anastasiia
Master of the Department of Finance and financial security of the
Kyiv National University of Technologies and Design

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА
УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВЫМИ РЕСУРСАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ
MANAGEMENT OF THE FINANCIAL RESOURCES OF THE ENTERPRISE

Анотація. *В статті розглядаються сутність та структура фінансових ресурсів підприємства,* аналізуються особливості їх аналізу, визначається та обґрунтовується необхідність впровадження заходів щодо оптимізації формування та використання фінансових ресурсів. *Обґрунтовано вплив ефективності фінансового менеджменту на показники діяльності підприємства, формування та використання фінансових ресурсів.*

Ключові слова: *фінансовий менеджмент, фінансові ресурси, ділова активність, рентабельність, власні фінансові ресурси, позикові фінансові ресурси.*

Аннотация. *В статье рассматриваются сущность и структура финансовых ресурсов предприятия, анализируются особенности их*

анализа, определяется и обосновывается необходимость внедрения мероприятий по оптимизации формирования и использования финансовых ресурсов. Обосновано влияние эффективности финансового менеджмента на показатели деятельности предприятия, формирование и использование финансовых ресурсов.

Ключевые слова: *финансовый менеджмент, финансовые ресурсы, деловая активность, рентабельность, собственные финансовые ресурсы, заемные финансовые ресурсы.*

Summary. *The essence and structure of financial resources of the enterprise are considered in the article, the features of their analysis are analyzed, the necessity of implementation of measures on optimization of the formation and use of financial resources is determined and substantiated. The influence of financial management effectiveness on efficiency of enterprise activity, formation and use of financial resources is grounded.*

Key words: *financial management, financial resources, business activity, profitability, own financial resources, borrowed financial resources.*

Постановка проблеми. Професійно організоване управління фінансами підприємства забезпечує провідне місце позиції на ринку та його прибутковість. Побудова системи фінансового менеджменту включає в себе розробку такої сукупності інструментів, які спроможні підвищити ефективність не тільки фінансової служби, а й підприємства в цілому. Тому дослідження процесу оптимізації системи фінансового менеджменту і, зокрема, управління фінансовими ресурсами, актуально для кожного підприємства, особливо в умовах нестабільності та невизначеності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням проблематики формування та оптимізації джерел фінансових ресурсів займалась плеяда відомих вчених-економістів, серед яких доцільно

виділити наступних: Білик М.Д., Бланк І.О., Василик О.Д., Даниленко А.І., Загородній А.Г., Зятковський І. В., Лігоненко Л. О., Опарін В.М, Павлюк К.В., Поддєрьогін А.М., Романенко О.Р., Федосов В.М. та інші. Проте сучасні реалії диктують продовження наукових пошуків з даного питання для оптимізації управлінських рішень у сфері фінансів.

Метою статті є дослідження особливостей та новітніх форм управління фінансовими ресурсами для ефективного їх застосування вітчизняними підприємствами в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління фінансами підприємства передбачає роботу фінансового менеджера, який здійснює планування, організацію та контроль всіх фінансових операцій підприємства, аналізує зміни в структурі та обсягах фінансових ресурсів, здійснює моніторинг фінансових потоків.

В економічній науковій літературі багато публікацій, в яких автори намагаються обґрунтувати власний погляд на сутнісні характеристики поняття «фінансові ресурси» підприємства. Одні автори зорієнтовані на суто фінансову сутність фінансових ресурсів, інші – доповнюють їх фінансову складову майновим розумінням.

Найчастіше, під фінансовими ресурсами розуміють грошові кошти, що є в розпорядженні підприємства. Формування фінансових ресурсів починається ще на стадії бізнес-планування та під час утворення статутного фонду. Згодом фінансові ресурси реінвестуються для забезпечення функціонування та розвитку підприємства [1].

Так, І.В. Сіліна розглядає «фінансові ресурси як джерела засобів підприємства, які спрямовуються на формування його активів, по суті, представляють собою грошовий капітал, що використовується підприємством для формування власних активів і здійснення виробничо-господарської діяльності» [2].

К.В. Роєнко та Л.А. Свистун стверджують, що фінансові ресурси є матеріальним втіленням фінансових відносин на рівні господарських суб'єктів і до них відносять усі грошові фонди і та частина грошових коштів, яка використовується підприємством у нефондовій формі [3].

Гаврилко П. П. розширює загальноприйняте визначення фінансових ресурсів підприємств і трактує їх як грошові фонди цільового призначення, які формуються в процесі розподілу і перерозподілу національного багатства, валового внутрішнього продукту, національного доходу і використовуються для здійснення поставлених цілей підприємства [4, с. 135].

Проте, Л.М. Дорохова [5] розглядає фінансові ресурси як матеріальне втілення фінансових відносин на рівні господарських суб'єктів. Автор вважає, що під фінансовими ресурсами слід розуміти акумульовані підприємством грошові кошти з різних джерел, які надходять у господарський обіг і призначені для покриття його потреб.

За джерелами формування фінансових ресурсів підприємств поділяються на: власні, позичені та залучені кошти (рис. 1).

Фінансові ресурси використовуються на всіх етапах операційного циклу, а також здійснюють забезпечення та обслуговування фінансової та інвестиційної діяльності [6].

Джерела фінансових ресурсів узагальнено відображені в пасиві бухгалтерського балансу підприємства і складаються з наступних елементів: статутного фонду; резервного фонду; амортизаційного фонду; спеціального фонду; нерозподіленого прибутку; кредиторської заборгованості усіх видів, включаючи заборгованість з бюджетних платежів, із відрахувань на соціальне страхування, з оплати праці; короткострокових і довгострокових кредитів комерційних банків; коштів для фінансування капітальних вкладень та інших коштів.

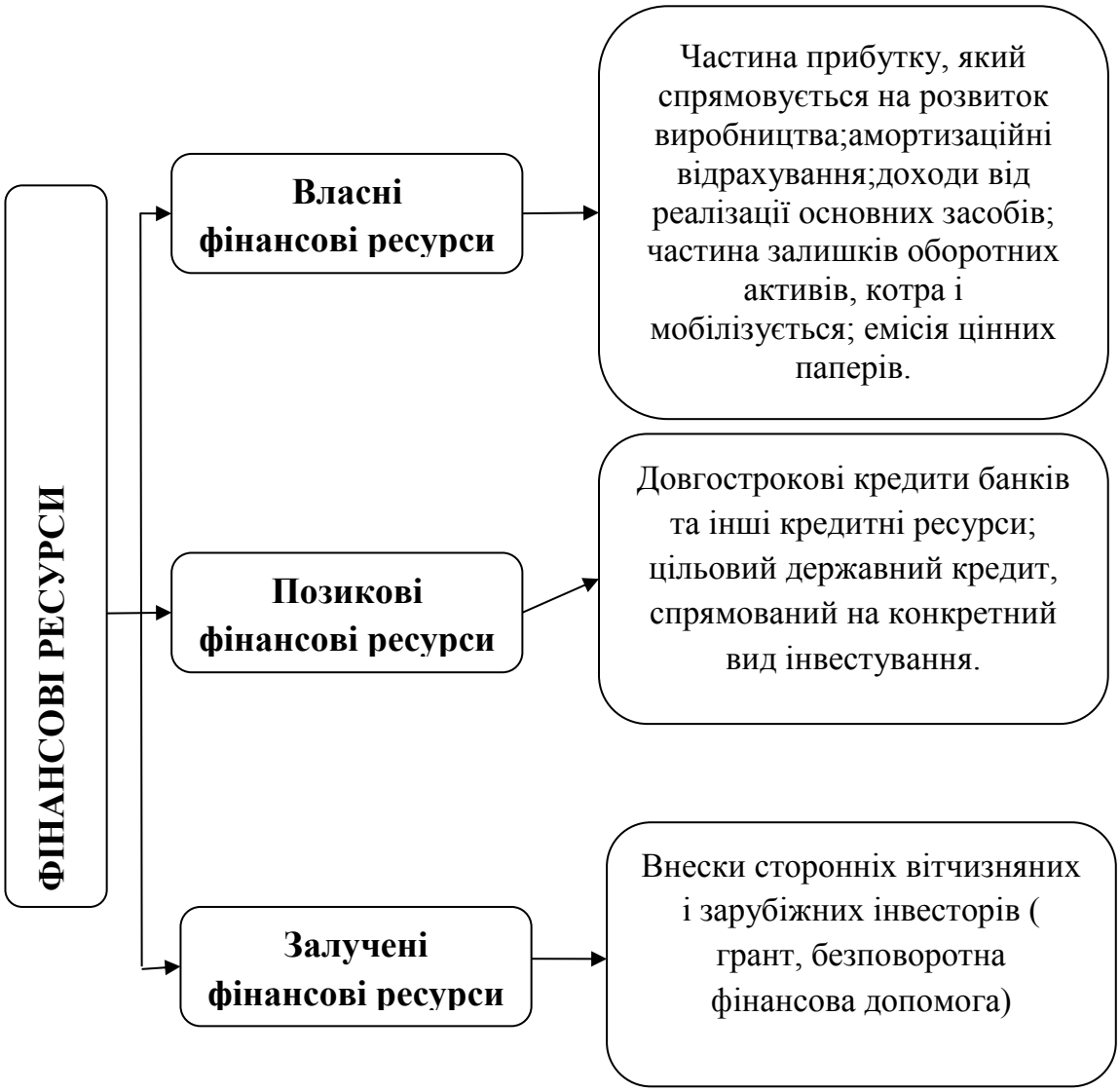

Рис. 1. Види та джерела формування фінансових ресурсів

Розглянемо структуру фінансових ресурсів підприємства на прикладі ТОВ «Охорона праці», яке спеціалізується на виготовленні спецодягу, спецвзуття та засобів індивідуального захисту.

Таблиця 1

Вертикальний аналіз пасивів балансу ТОВ «Охорона праці»

Показник	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду	
	тис. грн.	вага (%)	тис. грн	Вага (%)
І. Власний капітал, у тому числі:	150,00	1,36	150,0	0,93
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	4185,6	37,83	7589,8	47,24
Неоплачений капітал	(0,1)	0,0006	(0,1)	0,0006

IV. Поточні зобов'язання, у тому числі:				
- кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	5675,3	51,29	3718,4	23,14
- поточні зобов'язання з бюджетом	131,6	1,19	151,0	0,94
- поточні зобов'язання з розрахунками зі страхування	15,4	0,14	47,2	0,29
Інші поточні зобов'язання	907,4	8,2	4410,1	27,45
Баланс	**11065,2**	**100**	**16066,4**	**100**

Баланс ТОВ «Охорона праці» свідчить, що фінансові ресурси підприємства сформовано на 39,18% за рахунок власного капіталу і на 60,82% – за рахунок позикових коштів.

Формування з різних джерел фінансових ресурсів дає можливість підприємству вчасно інвестувати кошти в нове виробництво, забезпечувати розширення й технічне переозброєння діючих основних засобів, фінансувати наукові дослідження, розробки та їхнє впровадження та ін. [7].

У роботі Міокової Г.І., яка ґрунтується на теоріях Брігхема Є.Ф., розглядається правило вертикальної структури капіталу і робиться висновок, що результати аналізу структури капіталу використовуються під час прийняття рішень щодо фінансування, зокрема при оцінці інвестиційної привабливості, кредитоспроможності, санаційної спроможності [8].

Ксьодз С. М. та Сарикіна О.В. вважають, що для оцінки фінансової гнучкості, яку можна ідентифікувати як ефективний процес формування, розподілу і використання фінансових ресурсів в умовах невизначеності, доцільно використовувати сукупність фінансових коефіцієнтів – показників майнового стану, ділової активності, рентабельності, фінансової стійкості ліквідності та платоспроможності [9].

Таблиця 2

Характеристика стану основних засобів ТОВ «Охорона праці»

Показники	**2016**	**2017**
1. Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	411,3	494,5

2. Надійшло основних засобів, тис. грн.		83,2
3. Знос основних засобів, тис. грн.	209,7	266,6
4. Вибуло основних засобів, тис. грн.		
5. Коефіцієнти, %: - зносу основних засобів;	0,51	0,54
- придатності основних засобів	0,49	0,46
- оновлення основних засобів	-	0,37
- вибуття основних засобів	-	-

Як показують дані табл. 2, фінансові ресурси підприємства частково були використані для покращення матеріально-технічної бази підприємства шляхом придбання нових основних засобів.

Стабільність фінансового стану підприємства в умовах ринкової економіки обумовлена значною мірою його діловою активністю, що залежить від шпроти ринків збуту продукції, його ділової репутації, ступеня виконання плану за основними показниками господарської діяльності, рівня ефективності використання ресурсів і стабільності економічного зростання.

Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті проявляється, насамперед, у швидкості обороту його коштів. Аналіз ділової активності полягає в дослідженні рівнів і динаміки різноманітних коефіцієнтів оборотності (табл. 3).

Таблиця 3

Показники ділової активності підприємства

Показники	2016	2017	Зміни
Коефіцієнт оборотності активів	1,54	1,28	-0,26
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,57	1,31	-0,27
Коефіцієнт оборотності запасів (Ко.з.)	5,88	1,54	-4,34
Оборотність запасів у днях	529,2	138,6	-390,6
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (Ко.дз.)	3,08	4,96	+1,89
Оборотність дебіт. заборгованості у днях	116,88	72,58	-44,30
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (Ко.кз)	1,96	2,03	+0,07
Оборотність кредит. заборгованості у днях	183,67	177,34	-6,33
Фондовіддача основних засобів та інших	84,74	73,32	-11,43

необоротних активів			
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	3,94	2,67	-1,27

Коефіцієнт оборотності активів – відображає швидкість обороту сукупного капіталу підприємства, тобто показує, скільки разів за аналізований період відбувається повний цикл виробництва й обіг, що приносить відповідний ефект у вигляді прибутку, або скільки грошових одиниць реалізованої продукції принесла кожна одиниця активів на ТОВ «Охорона праці» за звітний період цей коефіцієнт зменшився на 0,26 та становить 1,28 оборотів.

Коефіцієнт оборотності оборотних засобів характеризує відношення виручки (валового доходу) від реалізації продукції, без урахування податку на додану вартість та акцизного збору до суми оборотних засобів підприємства . Зменшення цього коефіцієнта свідчить про уповільнення обороту оборотних засобів. У звітному періоді зменшився на 0,27 і становить 1,31 оборотів.

У процесі господарської діяльності підприємство дає товарний кредит для споживачів своєї продукції, тобто існує розрив у часі між продажем товару й надходженням оплати за нього, у результаті чого виникає дебіторська заборгованість. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує, скільки разів за рік обернулися кошти, вкладені в розрахунки. У звітному періоді коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості збільшився на 1,89 та становить 4,96 оборотів.

Як правило, чим вище цей показник, тим краще, тому що підприємство швидше одержує оплату по рахунках. З іншого боку, надання покупцям товарного кредиту є одним з інструментів стимулювання збуту, тому важливо знайти оптимальну тривалість кредитного періоду.

Показники оборотності дебіторської заборгованості корисно порівнювати з оборотністю кредиторської заборгованості. Такий підхід

дозволяє зіставити умови комерційного кредиту, наданого аналізованим підприємством своїм клієнтам з умовами кредитування, якими воно користується з боку постачальників. Для цього необхідно визначити коефіцієнт оборотності й строк обороту дебіторської й кредиторської заборгованості по товарних операціях.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, який зріс на 0,07 і досяг 2,03 оборотів, показує зниження комерційного кредиту, наданого підприємству. Зростання коефіцієнта означає збільшення швидкості оплати заборгованості підприємства. кредиторської заборгованості підприємства.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини власного капіталу підприємства і характеризує ефективність використання власного капіталу підприємства. На підприємстві цей показник зменшився на 1,27 і становить 2,67 оборотів.

Важливість показників оборотності пояснюється тим, що характеристики обороту багато в чому визначають рівень прибутковості (рентабельності) підприємства.

Таблиця 4

Показники рентабельності підприємства, %

Показники	2016	2017	Зміна
Рентабельність активів	1,22	1,6	+0,38
Рентабельність власного капіталу	67,21	91,58	+24,37
Валова рентабельність продажів	22,63	18,13	-4,50
Операційна рентабельність продажів	2,56	0,22	-2,34
Чиста рентабельність продажів	0,79	1,25	+0,46
Загальна рентабельність підприємства	34,94	23,29	-11,66
Загальна рентабельність виробничих фондів	70,15	33,22	-36,93

На короткострокову ліквідність або платоспроможність підприємства впливає його здатність генерувати прибуток. У цьому зв'язку розглядається такий аспект діяльності підприємства як рентабельність. Це і

якісний і кількісний показник ефективності діяльності всякого підприємства.

Коефіцієнт рентабельності активів характеризує – рівень прибутку, що створюється всіма активами підприємства, які перебувають у його використанні згідно з балансом. У звітному періоді збільшився на 0,38 % і становить 1,6 %.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (фінансова рентабельність) характеризує рівень прибутковості власного капіталу, вкладеного в дане підприємство, тому найбільший інтерес представляє для наявних і потенційних власників й акціонерів й є одним з основних показників інвестиційної привабливості підприємства, тому що його рівень показує верхню межу дивідендних виплат. На підприємстві коефіцієнт рентабельності власного капіталу становить 91,58 %.

Коефіцієнт рентабельності діяльності розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) . Збільшення цього показника свідчить про зростання ефективності господарської діяльності підприємства, а зменшення навпаки. За даними таблиці 6 загальна рентабельність підприємства зменшилась на 11,66 %

Стабільність фінансового стану підприємства в умовах ринкової економіки обумовлена значною мірою його діловою активністю, що залежить від шпроти ринків збуту продукції, його ділової репутації, ступеня виконання плану за основними показниками господарської діяльності, рівня ефективності використання ресурсів і стабільності економічного зростання.

Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті проявляється, насамперед, у швидкості обороту його коштів. Аналіз ділової активності полягає в дослідженні рівнів і динаміки різноманітних коефіцієнтів оборотності.

Висновки. Проблеми, пов'язані із формуванням фінансових ресурсів існують на кожному підприємстві. Їх наявність та глибина залежать від організаційно-господарських, правових і фінансових особливостей діяльності підприємств; державної регуляторної політики в контексті формування фінансових ресурсів підприємств тощо. В сучасних умовах підприємства все частіше стикаються з обмеженістю доступу по дешевих фінансових ресурсів. Використання банківських кредитів супроводжується зростанням вартості їх використання і погіршення фінансових результатів діяльності підприємств. Значна кількість підприємств є збитковими, що суттєво обмежує використання власних джерела формування фінансових ресурсів. Тому для забезпечення ефективної результативності діяльності підприємств тематика досягнення оптимальності формування та використання фінансових ресурсів залишається актуальною.

Література

1. Бардаш С.В. Ідентифікація фінансових ресурсів та шляхи їх формування сільськогосподарськими підприємствами / С.В. Бардаш, Л.Л. Кравцова// Международный журнал «Интернаука». – 2017. – № 6 (28). – С. 105-111.
2. Сіліна І. В. Управління фінансовим станом підприємством в кризових умовах / І. В. Сіліна, М. В. Хацер // Економіка та держава. – 2015. – № 11. – С. 85–88.
3. Роєнко К.В. Особливості та проблеми формування фінансових ресурсів підприємств в умовах нестабільної економіки / К.В. Роєнко, Л.А. Свистун // Молодий вчений. – 2017. – № 11(51). – С. 1285-1289.
4. Гаврилко П. П. Вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства на сучасному етапі розвитку економіки України / П.П. Гаврилко // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. – 2016. – № 3. – С. 131–132.

5. Дорохова Л.М. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств / Л.М. Дорохова, Л.В. Недільська // Бізнесінформ. – 2017. - № 1. – С. 241-246.
6. Лизунова Т.Г. Підходи по управління фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств [Електронний ресурс] / Т.Г. Лизунова, Л.Г. Смоляр. - Режим доступу: http://probl-economy.kpi.ua/pdf/2014-23.pdf.
7. Близнюк О.П. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів підприємства / О.П. Близнюк, А.П. Горпинченко // Вісник Міжнародного Слов'янського університету. Серія «Економічні науки». – 2012. – Том XV, №2. – С. 52-58.
8. Міокова Г.І. Управління залученням запозичень суб'єктами господарювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kntu.kr.ua/doc/zbir_12.pdf 12.
9. Ксьодз С. М. Проблеми формування фінансових ресурсів підприємств / С. М. Ксьодз, О. В. Сапригіна // Економіка і суспільство. – 2017. – № 10. – С. 612–614.